

Maarten Prak

Maarten Prak is hoogleraar Economische en Sociale Geschiedenis aan de Universiteit Utrecht. Hij schrijft met name over de vroegmoderne Nederlandse geschiedenis. Zijn *Gouden Eeuw. Het raadsel van de Republiek* (2002) is een standaardwerk. Onlangs verscheen zijn boek *Stadsburgers*.

Welk nut heeft geschiedenis volgens u?

Geschiedenis is er 'tot lering en vermaak'. Lering omdat we veel situaties, zowel in de samenleving als in ons eigen leven, alleen kunnen begrijpen als we de voorgeschiedenis kennen. Daar worden we 'goede burgers' van. Ook begrijp je dan beter waarom veel van die situaties niet makkelijk te veranderen zijn. Vermaak omdat ik – en kennelijk veel anderen – verhalen van vroeger gewoon razend interessant vind.

Welke historische persoon spreekt u het meeste aan?

Johan van Oldenbarnevelt. Veel wijst erop dat hij geen aangenaam mens was, maar ik heb bewondering voor de manier waarop hij de Nederlandse staat in elkaar zette. Zijn politieke erfenis, die we met de term 'poldermodel' zouden kunnen aanduiden, vind ik nog steeds de sterkste troefkaart van onze samenleving.

Borstbeeld van Johan van Oldenbarnevelt, 1650. Rijksmuseum Amsterdam.

Welke historische film heeft de meeste indruk op u gemaakt?

The Longest Day. Mijn moeder speelde in Engeland een miniem rolletje bij de voorbereidingen van D-day; haar herinneringen aan de oorlog en die dag in het bijzonder hebben mij onbewust beïnvloed in de keuze om historicus te worden.

Welke historische studie of welke historische roman maakte de meeste indruk op u?

*Als student was ik diep onder de indruk van Fernand Braudel, *De Middellandse Zee* (1949), omdat het structurele analyse paarde aan meeslepende beelden van de geschiedenis van die regio. De openingszin luidt: 'Ik heb altijd van de Middellandse Zee gehouden.' Later begreep ik van zijn weduwe dat die unieke combinatie te danken was aan het feit dat hij het boek schreef als krijgsgevangene tijdens de Tweede Wereldoorlog, zonder zijn aantekeningen bij de hand te hebben. De voetnoten maakten ze*

er samen later bij; dat lukte dankzij Braudels fabelachtige geheugen en de systematische aanpak van zijn vrouw.

Kunt u zich nog veel herinneren van de geschiedenislessen op de middelbare school?

Wij hadden een bijzondere methode op de hbs, waarbij het boek ultrakorte teksten bevatte en je op de rechterhelft van de bladzijde, die wit was gelaten, zelf je aantekeningen kon toevoegen. Je schreef dus als leerling als het ware zelf het schoolboek.

Wat is volgens u het belangrijkste in het geschiedenisonderwijs?

Interesse wekken voor de historische wortels van ons leven en de samenleving door een combinatie van lering en vermaak. Burgerschap aankweken in de breedste zin van het woord.

Welke historische periode spreekt u het meest aan?

De vroegmoderne tijd, want die begrijp ik een beetje. Meer specifiek de Nederlandse Gouden Eeuw, omdat er zoveel bijzondere dingen gebeurden in die periode.

Wat is uw meest dierbare bezit dat ook historische waarde heeft?

Ik twijfel tussen een stenen eend die ik tien jaar geleden in China kocht en die volgens de antiquair uit de elfde, twaalfde eeuw stamt, en een zeventiende-eeuws boek van Pieter de la Court dat ik bij mijn promotie in 1985 kreeg van een groep vrienden.

Als u morgen (opnieuw) een historisch onderzoek zou mogen beginnen, wat zou dan het onderwerp zijn?

Als student was ik, geïnspireerd door mijn docent Maarten van Rossem, vooral in de twintigste eeuw geïnteresseerd. Bij toeval werd ik daarna vroegmodernist, omdat zich de kans voordeed een proefschrift over die periode te schrijven. Van die keuze heb ik nooit spijt gehad.

Wat is de meest recente ‘historische sensatie’ die u heeft gehad?

Dat gevoel heb ik voortdurend als ik door Utrecht, mijn woon- en werkplaats, loop, maar bij voorbeeld ook in het Trippenhuis in Amsterdam, het hoofdkwartier van de KNAW waar ik bestuurslid ben. Het Trippenhuis werd gebouwd door zeventiende-eeuwse wapenhandelaren en is daarna onderdak geweest voor het Rijksmuseum en nu dus voor de KNAW. De geschiedenis ligt er voor het oprapen. Johan Huizinga was in de jaren dertig voorzitter van de KNAW en ik zit dus zo nu en dan op dezelfde stoel als hij indertijd. Laatst mocht ik er zijn dochter ontmoeten – ‘one handshake away’.

Denkt u dat de 49 kenmerkende aspecten die leerlingen moeten kennen voor het eindexamen enig nut hebben voor het geschiedenisonderwijs?

De geschiedenis is een hoogst verwarrende opeenvolging van ogenschijnlijk willekeurige gebeurtenissen. Het is de opdracht voor ons docenten om daarin structuur aan te brengen. Vroeger gebeurde dat door middel van jaartallenlijstjes die de leerlingen uit het hoofd moesten leren. Tegen die achtergrond zijn de kenmerkende aspecten, hoewel misschien niet ideaal, toch echt een vooruitgang.

‘De geschiedenis is een hoogst verwarrende opeenvolging van ogenschijnlijk willekeurige gebeurtenissen’

Wat is voor u een belangrijke lieu de mémoire?

De Nachtwacht, omdat je aan de hand daarvan zoveel aspecten van de Gouden Eeuw kan uitleggen. En de landingsstranden in Normandië, omdat de Tweede Wereldoorlog nog

steeds het belangrijkste historische referentiepunt is om het hedendaagse Europa te begrijpen.

Hoe vindt u dat geschiedenisonderwijs en staatsinrichting aan een middelbare school moet worden gedoceerd?

Inspirerend! We moeten de leerlingen een stukje op weg helpen zodat ze later zelf hun weg in de geschiedenis kunnen vinden en begrijpen dat dat belangrijk is.

Stel, u zou minister van Onderwijs worden in een nieuw te vormen kabinet, wat zou u voor het geschiedenisonderwijs ingevoerd willen zien?

Wij moeten als docenten zelf de inhoud van het vak vorm geven en ons niet te veel afhankelijk maken van de minister. Zolang geschiedenis een verplicht onderdeel blijft van het curriculum, is er volop gelegenheid om dat te doen. Dus als minister zou ik tegen docenten zeggen: ‘Maak er iets moois van, u weet mij te vinden als u mij nodig hebt.’ ■

Ben Vrieseema is hoofdredacteur van Kleio.

De Nachtwacht van Rembrandt van Rijn. Rijksmuseum Amsterdam.